

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania S. T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 stycznia 2022 r.,
skargi wnioskodawczyni o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
wyroku Sądu Rejonowego w S.
z dnia 4 listopada 2020 r., sygn. akt IV U [...],

- 1. odrzuca skargę,**
- 2. zasądza od skarżącej na rzecz organu rentowego kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu o stwierdzenie niezgodności z
prawem prawomocnego wyroku.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S., wyrokiem z dnia 4 listopada 2020 r., oddalił odwołanie S. T. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 30 kwietnia 2019 r., mocą której zobowiązano ją do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w łącznej kwocie 98.681,34 zł (w tym zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego).

Ubezpieczona, na podstawie art. 424¹ § 2 k.p.c., wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego z

dnia 4 listopada 2020 r., wskazując, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem podstawowych zasad porządku prawnego, praw człowieka i obywatela zagwarantowanych w Konstytucji.

Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, to jest art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlega odrzuceniu z dwóch powodów. Po pierwsze, co do zasady skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji. Skarżąca wniosła skargę od orzeczenia pierwszej, co oznacza, że nie może zostać przyjęta do rozpoznania na podstawie art. 424¹ § 1 k.p.c.

W odniesieniu do podstawy z art. 424¹ § 2 k.p.c. należy zaznaczyć, że w wyjątkowych wypadkach skarga przysługuje także od prawomocnego wyroku sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, chociaż strony nie skorzystały z przysługujących im środków prawnych, jeżeli niezgodność orzeczenia z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych. A zatem wyjątek od zasady określonej w art. 424¹ § 1 k.p.c. uzależnia dopuszczalność skargi od kumulatywnego spełnienia dwóch przesłanek: po pierwsze - istnienia wyjątkowego wypadku, który uniemożliwił wniesienie środka odwoławczego lub środka zaskarżenia i po drugie - występowania niezgodności z prawem o kwalifikowanym charakterze, wynikającej z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego. Oznacza to obowiązek przedstawienia wyodrębnionej, poprawnej jurydycznie argumentacji, z której będzie wynikało, jakie podstawowe zasady porządku prawnego lub konstytucyjne wolności albo prawa człowieka zaskarżony prawomocny wyrok narusza i na czym polegała obraza przepisów (przepisu) mających podstawowe znaczenie dla ich ochrony (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 stycznia 2006 r., II CNP 2/06, OSNC

2006 nr 6, poz. 112; z dnia 29 sierpnia 2012 r., IV CNP 29/12, LEX nr 1231592; z dnia 8 sierpnia 2013 r., III CNP 20/13, LEX nr 1375396) oraz wykazania, że nieskorzystanie z przysługującego stronie środka prawnego spowodowane było wyjątkowymi okolicznościami obiektywnie uniemożliwiającymi jego wniesienie (por. także postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2007 r., I CNP 5/07; LEX nr 1001231 i z dnia 22 marca 2007 r., II CNP 35/07, LEX nr 308859). Wymagania tego skarżąca nie spełniła w odniesieniu do wykazania kwalifikowanej bezprawności wyroku Sądu pierwszej instancji.

W prawie ubezpieczeń społecznych „świadczenie nienależnie pobrane” w rozumieniu art. 84 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, to nie tylko „świadczenie nienależne” (obiektywnie, np. wypłacane bez podstawy prawnej), ale także „nienależnie pobrane”, a więc pobrane przez osobę, której można przypisać określone cechy dotyczące stanu świadomości (woli) lub określone działania (zaniechania). Zasiłek chorobowy wypłacony w sytuacji świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd co do istnienia podstawy wypłaty tego zasiłku, co zostało ustalone przez Sąd Rejonowy, jest zaś świadczeniem nienależnie pobranym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2019 r., I UK 285/18, LEX nr 2779501 i powołane tam orzecznictwo).

Niezgodność orzeczenia z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. może wynikać tylko z oczywistych błędów sądu, spowodowanych rażącym naruszeniem zasad wykładni lub stosowania prawa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007 nr 1, poz. 17). Dlatego skargę uzasadnia tylko dokonanie przez sąd wykładni prawa sprzecznej z treścią przepisu, nie uwzględniającej innych regulacji prawnych, naruszającej zasady utrwalone w orzecznictwie, a nadto bez ustosunkowania się do prawnej argumentacji strony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2006 r., III BP 2/06, OSNP 2007 nr 9-10, poz. 127). Za niezgodne z prawem mogą więc być uznane orzeczenia sądowe zawierające rozstrzygnięcia wyraźnie sprzeczne z przepisami prawa, których interpretacja, zastosowanie lub niezastosowanie nie powinny sprawiać istotnych trudności na gruncie powszechnie obowiązujących zasad wykładni lub stosowania prawa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2006 r., I BP 10/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 274) lub orzeczenia oczywiście sprzeczne z obowiązującymi

standardami orzekania, które zostały wydane po dokonaniu oczywiście błędnej wykładni lub wadliwego zastosowania prawa, co można stwierdzić „na pierwszy rzut oka”, bez wnikania w szczegóły sprawy i bez potrzeby prowadzenia głębszej analizy prawniczej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 grudnia 2006 r., I BP 13/06, Monitor Prawa Pracy 2007 nr 5, s. 253; z dnia 9 lipca 2008 r., I BP 1/08, LEX nr 1214321). Oznacza to, że taka sytuacja nie zachodzi w przypadku wydania orzeczenia w granicach jurysdykcji sądu, w oparciu o ocenę dowodów, nie noszącą cech rażącej dowolności.

Także w odniesieniu do zamknięcia drogi do instancji odwoławczej, skarżąca wskazała jedynie, że apelacja od wyroku Sądu Rejonowego nie została wniesiona z uwagi na postawę pełnomocnika, który nie widząc szans powodzenia środka odwoławczego i ewentualnych podstaw zaskarżenia, odwoził ją od jej wniesienia, mimo iż w rzeczywistości wyrażała ona wolę zaskarżenia wyroku Sądu pierwszej instancji.

Ocenę, czy wystąpił wyjątkowy wypadek, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c., poprzedzić musi analiza okoliczności nieskorzystania przez stronę z przysługujących im środków prawnych. Dyspozycją art. 424¹ § 2 k.p.c. objęte są tylko takie sytuacje, gdy nieskorzystanie z przysługującego stronie ustawowego środka zaskarżenia spowodowane było wyjątkowymi okolicznościami, obiektywnie, a nie subiektywnie, uniemożliwiającymi jego wniesienie. Wyjątkowość należy rozumieć jako stan o szczególnym, obiektywnym charakterze, który usprawiedliwia niewykorzystanie zwykłych instrumentów procesowych w celu poddania kontroli wadliwego orzeczenia. Wnosząc skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku, strona musi zatem wykazać, że nieskorzystanie przez nią z przysługującego środka prawnego nastąpiło z wyjątkowych powodów mających charakter siły wyższej - ciężka choroba, katastrofa, klęska żywiołowa czy wyjątkowe okoliczności leżące po stronie osób trzecich, które obiektywnie rzecz biorąc uniemożliwiły wniesienie środka zaskarżenia. Należy podkreślić, że obowiązek skorzystania z przysługującej stronie środka prawnego, np. ze skargi kasacyjnej (w sprawie apelacji), nie wyłącza jej subiektywne przekonanie, iż środek ten nie odniósłby zamierzonego skutku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2007 r., I CNP 5/07, LEX nr 1001231). Innymi słowy, skarżący musi

„wykazać” - a więc nie „wskazać”, przytoczyć czy uwiarygodnić” - zaistnienie wyjątkowego wypadku, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c., przez ujawnienie, a także przedstawienie tej okoliczności w sposób wyczerpujący oraz niebudzący wątpliwości.

Zatem na gruncie rozpoznawanej sprawy, decyzja o niewniesieniu apelacji od wyroku Sądu Rejonowego, nawet pod wpływem sugestii pełnomocnika, nie może stanowić obiektywnej okoliczności, usprawiedliwiającej nieskorzystanie z przysługującego stronie ustawowego środka zaskarżenia, skoro na tym etapie sprawy nie było nawet przymusu adwokackiego.

Na marginesie, należy wskazać, że pkt III zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego dotyczył kosztów postępowania, a skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługuje od postanowień dotyczących kwestii formalnych (np. postanowienia o kosztach postępowania), choćby zostały zamieszczone w wyroku (art. 424¹ § 1 k.p.c.).

W myśl art. 424⁸ § 2 *in fine* k.p.c. skarga podlega odrzuceniu, jeżeli nie zachodzi wyjątek, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c. Wypełniając dyspozycję tego przepisu, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono w myśl art. 98 § 1 k.p.c.